

ספרי' — אוצר החסידים — ליובאוויטש

לקוטי שיחות

מכבוד קדושת

אדמו"ר מנחם מענדל

שניאורסאהן

מליובאוויטש

תשא

מתורגם ומעובד לפי השיחות של לקוטי שיחות חלק כו
(תרגום הפשי)

יוצא לאור על ידי
"מכון לוי יצחק"
כפר חב"ד ב'

שנת חמשת אלפים שבע מאות ושמונים ושתיים לבריאה
שנת מאה ועשרים לכ"ק אדמו"ר מלך המשיח

לעילוי נשמת

השליחה שטערנא שרה ע"ה

בת - יבלחט"א - הרה"ת ר' מנחם מאנס שליט"א נוימן
נפטרה בדמי ימיה, בת י"ד שנה, ביום כ"ף אדר א' ה'תשע"א
ת. נ. צ. ב. ה.

*

נדפס ע"י ידידי'

מרת אסתר שיינדל תחיל' שגלוב
ומשפחתה שיחיו

היי שותף בהפצת עניני "משיח וגאולה"!!!
להקדשות ולפרטים נוספים:
טל.: 753-6844 (718) או 934-7095 (323)
אימייל: info@torah4blind.org

Be A Partner
In Spreading *Inyonei Moshiach U'geula!!!*
To Dedicate This Publication
In Honor Of Your Family Or A Loved One
For More Info. Call:
(718) 753-6844 or (323) 934-7095
or email: info@torah4blind.org

For this and other books on Moshiach & Geulah, go to:
<http://www.torah4blind.org>
TO DEDICATE AN ISSUE IN HONOR OF A LOVED ONE, CALL (323) 934-7095

הכתובת להשיג השיחות באינטרנט:
<http://www.torah4blind.org>

להביא את 770 הביתה!

כל מי שהיה ב-770 אי פעם, זוכר בודאי את שלל הקובצים והעלונים המחולקים בכל ליל שבת קודש

כעת ניתן להשיג את חלקם ברשת האינטרנט, אצלך בבית!

קבצים גרפיים וקבצי טקסט:

דבר מלכות: שיחות כ"ק אד"ש מה"מ מהשנים תנש"א-תשנ"ב.

יחי המלך: קונטרס שבועי, הכולל שיחות-קודש בעניני גאולה ומשיח.

המעשה הוא העיקר: לקט הוראות למעשה בפועל משיחות כ"ק אד"ש מה"מ (החל משנת תשמ"ח).

שיחת הגאולה: גיליון שבועי של ימות המשיח, בהוצאת "האגודה למען הגאולה האמיתית והשלילה".

מעין חיי: גיליון שבועי לילדים, בהוצאת "מכון לוי יצחק" בכפר חב"ד ב'.

האמונה הטהורה: גיליון שבועי בעניני אחרית הימים.

קבצים גרפיים בלבד:

לקוטי שיחות: שיחה מוגהת של כ"ק אד"ש מה"מ היו"ל לקראת כל שבת ב-770,

על-ידי "ועד להפצת שיחות".

חדש לקוטי שיחות (מתורגם): שיחה מוגהת של כ"ק אד"ש מה"מ הנדפס בספרי

לקוטי שיחות, בהוצאת "מכון לוי יצחק" בכפר חב"ד ב'.

להקהיל קהילות: גיליון שבועי מתורתו של משיח בעניני הקהלות קהילות בשבת,

בהוצאת צא"ח העולמית, ניו-יורק.

קבצי טקסט בלבד:

פנימיות: ירחון לבני הישיבות, בהוצאת מרכז את"ה בארץ הקודש.

ליקוט ניגונים: שתי חוברות על הניגונים שניגן וביאר כ"ק אד"ש מה"מ, בהוצאת קה"ת (תשנ"ב).

דרך הישרה: (אידיש) קונטרס מיוחד לילדים, הכולל שיחות-קודש בעניני גאולה ומשיח.

לעבן מיט דער צייט: (אידיש) קטעים לפרשת השבוע מתוך הספר, בהוצאת ישיבת

"אהלי תורה", ניו-יורק.

דבר תורה: (אידיש) דף שבועי לילדים, היו"ל על-ידי מוסד חינוך "אהלי תורה", ניו-יורק.

כמו-כן ניתן להוריד באתר את "קונטרס בית רבינו שבבבל"

ושיחת ש"פ שופטים התנש"א

מדור מיוחד לספרים וחברות באנגלית בעניני גאולה ומשיח!

האתר מנוהל ע"י הרה"ת ר' יוסף-יצחק הלוי שגלוב

וכתובתו: <http://www.moshiach.net/blind>

יחי אדוננו מורנו ורבינו מלך המשיח לעולם ועד!

א. זה יתנו - כזה יתנו

על הפסוקי "זה יתנו... זה יתנו", המופיע בציווי על מחצית השקל, אומרים חז"ל²: "כמין מטבע של אש הוציא הקדוש-ברוך-הוא.. והראהו למשה ואמר לו זה יתנו, כזה יתנו".

מהו הקושי ב"מחצית השקל" עד אשר הקדוש-ברוך-הוא צריך היה להראות למשה רבינו, מטבע של אש³? בעל ה"תוספות"³ מבאר, ש"תמה (משה) על הדבר מה יוכל אדם ליתן כופר נפשו".

אלא שהדבר דורש הסבר:

מה היתה תמיהתו של משה רבינו על כך שנתנית מחצית השקל יכולה להיות, כופר נפשו⁴, והרי כל "דרשן" פשוט [ששכלו אינו בערך כלל וכלל לשכלו של משה רבינו, הגבחה מכל מין האדם אשר השיג.. יותר...⁴ והיה שיא השלמות בשכלו], מסביר זאת בפשטות מוחלטת: כאשר יהודי מקיים מצוה מגיע לו על כך שכר, ולעתים שכר רב ביותר, כנאמר⁵, "אם בחוקותי תלכו... ונתתי גשמיכם בעתם..." וכל הברכות המפורטות שם⁶. וכך בעניננו: כשכר על קיום מצות מחצית השקל מקבל היהודי את "כופר נפשו".

ומהו אפוא פליאתו הגדולה של משה רבינו שעל מצוה זו⁷ ניתן "שכר" - "כופר נפשו"⁸? כן אין מובן מענהו של הקדוש-ברוך-הוא -

(1) פרשתנו ל, יג.

(2) ירושלמי שקלים פ"א ה"ד. תנחומא פרשתנו ט. נשא א. במדבר פ"ב, ג. הובא בפרש"י עה"פ. וראה לקו"ש [המתורגם] חט"ז ע' 407. וש"נ.

(3) ד"ה זאת - חולין מב, סע"א. וראה מדרשים שצוינו בלקו"ש שם הערה 2 (וראה שם ע' 409, 415 ואילך).

(4) פיה"מ להרמב"ם סנהדרין פ' חלק היסוד הו'.

(5) ר"פ בחוקות.

(6) ומצינו שכר מפורש בפרט בנוגע חיי נפשו - במצות צדקה שסתמה בממון - תנחומא משפטים טו ועוד - ושכר נצטוה משה ע"ד גמ"ח וכו' לפני מצות מהה"ש - ובפירושה ניתנה בל' ה"ד בהקדמתו - היינו מדחול' ביה.

(7) ובפרט ע"פ לשון התוספות שתמיהתו היתה, מ, ה', שדבר איזה שיהי' - אינו יכול להיות כופר נפש.

(8) להעיר מרדכי' שאדם אומר בפשטות (ובודאות): סלע זו לצדקה בשביל שיחי' בני (פסחים ה, סע"א וש"נ).

הראהו, מטבע של אש:

(א) מהו הדיוק דוקא ב"מטבע של אש" - וממה נפשך:

אם הדיוק, "אש" הוא משום שכל הענינים דלמעלה הם של "אש" - "משרתיו אש לזהט"⁹ וכדומה - ומשום כך, כאשר הקדוש-ברוך-הוא מראה דבר מה הרי הוא בצורת "אש" - אין הכרח להדגיש זאת במיוחד כאן, כי כל הענינים דלמעלה הם של אש.

ואם נאמר, שללא ההדגשה "מטבע של אש" ניתן היה לחשוב שהקדוש-ברוך-הוא הראה מטבע כפשוטה, מטבע של כסף, כמו, והקמות את המשכן כמשפטו אשר הראית בהר¹⁰, שהראו לו את התבנית של משכן גשמי¹¹ על פי פשוטו של מקרא - נדרש הסבר מצד שני: במה שונה מחצית השקל, שיש צורך להראות דוקא "מטבע של אש"?

(ב) ועיקר: מהו המענה על תמיהתו של משה רבינו, כיצד יכולה נתנית מחצית השקל להיות כופר נפש, על ידי שהקדוש-ברוך-הוא הראהו מטבע של אש?

ב. "מטבע של אש"

לכאורה ניתן היה לומר, ששתי שאלות אלו לגבי תשובת הקדוש-ברוך-הוא מתורצות זו בזו: התשובה לתמיהה כיצד יכולה נתנית מחצית השקל להיות, "כופר נפשו" היא - הראהו הקדוש-ברוך-הוא "מטבע של אש" כאשר יהודי מקיים מצוה (כה דברי כאש¹²) באמצעות מטבע גשמי, ועל-אחת-כמה-זכמה כאשר הוא מקיים את המצוה בחיות ובהתלהבות, ב"אש" שבנפשו¹³ - הרי זו "אש", ונתנה זו יכולה להיות, "כופר נפשו".

(9) תהלים קד, ד.

(10) תרומה כו, ל.

(11) ראה מנחות כט, א.

(12) ירמ' כג, כט.

(13) ראה לקו"ש [המתורגם] ח"ג ע' 181 ואילך. חט"ז

[המתורגם] ע' 417 ואילך. ועוד.

ברוך-הוא, "חוקה חקקתי".
 וכך בענינונו – ה"שכר" של "כופר נפשו"
 עבור מצות נתינת מחצית השקל:

כיון שמחצית השקל, מטבע גשמיית, ו"כופר נפשו", רוחניות, אין ביניהם שום יחס, והם אף הפכיים זה לזה,

[כפי שרואים לגבי תכלית בריאת האדם – לשמש את קונו¹⁷: ממון – כסף וזהב – הוא דבר הירוד ביותר בין הדברים הגשמיים עצמם¹⁸, כפי שרואים במוחש כיצד תאוות ממון עלולה להוריד את האדם מטה מטה¹⁹, עד אשר "קיום להו לרבנן דאין אדם מעמיד עצמו על ממונו"²⁰ ו"אדם בהול על ממונו"²¹.

ויש לומר, שיש לכך ביטוי גם במקום של כסף וזהב כפשוטם: בתוך סוג הדומם עצמו, מקומם בדרך כלל דוקא במעמקי האדמה²², תחתון שאין תחתון למטה הימנו, ולאחר מכן יש הכרה גם במצוקת לכסף וכור לזהב²³.

ומצד שני "כופר נפשו" – כל נפש היא נעלית ביותר, ועל-אחת-כמה-זוכמה נפשו של יהודי שהיא "חלק אלקה ממעל ממש"²⁴].

אין מקום לפי ההיגיון, שפעולה של נתינת ממון גשמי תשפיע מעצם משמעותה ומהותה ותביא ל"כופר נפשו" של "חלק אלקה ממעל ממש" – שיא הרוממות²⁵!

17 קדושין פב, א (במשנה).

18 ויש לומר, ש(גם) מטעם זה נקרא הממון "היקום אשר ברגליהם" (עקב יא, ו ובפרשי" – מפסחים קיט, א. סנהדרין קי, א. במדב"ר פי"ח, יג. וש"ג) – בבחינת רגלים.

19 ולהעיר, שחטא העגל – שמחצה"ש היה הכפרה עליו (ירושלמי שקלים פ"ב סה"ג. הנחומא פרשתנו י"א. ועוד) – בא ע"י הריבוי כסף וזהב שלהם, וכמש"ג (הושע ב, י ע"פ פרשי" ר"פ דברים ד"ה ודי זהב). וכסף הרביתי להם וזהב עשו לבעל". וראה פרשי" פרשתנו לב, לא.

20 שבת רפכ"ד. שו"ע אדה"ו האו"ח ר"ס רסו. שכי"ט ס"ו.

21 שבת קיז, ב. ועוד. רמב"ם הל' שבת פ"ז הכ"ב. פכ"ג ה"ב.

22 להעיר מהמבואר (סה"מ ה'ש"ת ע' 114. וראה תו"ח שמות קיב, ב) דהר מורה על נעליית הדומם.

23 משלי יג, ג. שם כז, כא. – וראה אגה"ק סי"ב. דרושי פ' שקלים (הוספות לתו"א קיא, ג). סה"מ תר"ל ע' קיב. ועוד.

24 תניא רפ"ב (ע"פ איוב לא, ב).

25 ובפרט ע"פ הפי"ד, כופר נפשו" בכתבי האריז"ל

אך לפי זה מתחזקת יותר השאלה הראשונה שלעיל – מה היתה תמיהתו של משה רבינו מלכתחלה: הסבר זה, שעל ידי קיום מצוה נוצר ענין של "אש" הוא (א) הסבר נפוץ אצל כל דרשן, (ב) הסבר המתאים לכל המצוות, שעל ידי קיום מצוה יוצרים בדבר המצוה ענין של "אש" רוחנית¹⁴. ומה היתה תמיהתו של משה רבינו, ודוקא בענין של מחצית השקל?

זאת ועוד: אם משום כך, די היה שהקדוש-ברוך-הוא יאמר למשה שבאמצעות המצות תהפוך המטבע לענין של "אש", ואדרבה, צריך היה דוקא לומר זאת, כי באופן זה היתה נתינת כל התורה ומצוותיה למשה! ומדוע צריך היה הקדוש-ברוך-הוא להוציא זאת מן הכלל ולהראות "מטבע של אש" ולומר "זה יתנו"?

כיון שדוקא בענין זה נדרשה פעולה מיוחדת מאת הקב"ה להראות "מטבע של אש" ולומר "זה יתנו", הכרחי לומר, שבמחצית השקל יש ענין מיוחד שאיננו בכל המצוות האחרות.

ג. שכר מצוה – תוצאה או רצון ה' בלבד

יש לומר, שתמצית ההסבר לכך היא:

שכר מצוה יכול להינתן בשני אופנים¹⁵: (א) עשיית המצוה מביאה משום המשמעות והמהות שלה שכר מסויים. השכר הוא תוצאה של פעולת המצוה. (ב) משמעות פעולת המצוה אינה קשורה, ולפחות לפי ההיגיון, לשכר זה, אך כך הוא רצונו של הקדוש-ברוך-הוא, לתת שכר עבור קיום מצוה מסויימת זו.

כשם שבמצוות עצמן יש מצוות שאין מקיימים אותן מפני טעמן השכלי, אלא משום "גזירה גזרתי חוקה חקקתי"¹⁶ – כך גם לגבי שכר המצוות, שיתכן שעל מצוות מסויימות, אף מן הסוג של "משפטים", ינתן שכר רב יחסית למצוה, כי כך הוא רצונו של הקדוש-

14 ראה לקו"א להה"מ סרכ"ז (נה, א). או"ת פ' אחרי (לה, ג"ד).

15 להעיר משל"ה בית אחרון (יב, א"ב).

16 לשון שהובא בכ"מ, והוא במדרש תהלים (באבער) ט, ב. – ובתנחומא חוקת (ג. שם, ח), במדב"ר (פי"ט, א. שם, ח) ועוד. חוקה חקקתי גזירה גזרתי".

לעילוי נשמת
 הרה"ח הרה"ת אי"א
 ר' מנחם מענדל ע"ה
 בן הרה"ח הרה"ת ר' אלחנן דובער הי"ד
 מאראזאוו

מקושר לכ"ק אדמו"ר מהוריי"צ
 וכ"ק אדמו"ר נשיא דורנו מה"מ

נולד בעיר ליובאוויטש
 זכה לגור ולקבל קירובים

בבית כ"ק אדמו"ר מהוריי"צ בעיר רוסטוב
 למד מתוך מסירת נפש בשיבת תו"ת במחלת

שימש כשו"ב

הי' ממייסדי ושימש בתור מנהל ומשפיע
 במתיבתא ובית מדרש במוסד חינוך אהלי תורה
 זוכה להשפיע לאלפי תלמידים

בהתוועדויותיו הרבות

הכניס רוח חסידית ושמחה לרבים משומעיו

גידל משפחתו לחסידות ולהתקשרות
 והרבה מהם שלוחים בכל קצוי תבל

נפטר בשיבה טובה ר"ח שבט ה'תשע"ח

ת. נ. צ. ב. ה.

(מנוסח המצבה)

*

נדפס ע"י משפחתו שיחי

הוספה

בשורת הגאולה

פ.ט.

בדורנו זה – דער דור האחרון אין גלות און דור הראשון פון גאולה – לאחרי וואָס מ'האָט שוין דעם ריבוי הכי גדול פון „מעשינו ועבודתינו“ פון אידן במשך כל הדורות והשנים שלפני זה, און איצטער האָט מען שוין פאַרענדיקט אויך די לעצטע בירורים – איז איצטער די הדגשה בעיקר ולכל לראש אויף דער סיום ושלימות וגמר העבודה – צו ברענגען דעם גימ"ל פון גאולה האמיתית והשלימה בפועל ממש!

(משיחות לילות ג', ד', ה', ונש"ק וש"ק פרשת כי תשא, י"ד י"ח אד"ר תשנ"ב)

בדורנו זה – הדור האחרון בגלות והדור הראשון דהגאולה – לאחרי שישנו כבר הריבוי הכי גדול ד"מעשינו ועבודתינו" דבנ"י במשך כל הדורות והשנים שלפני זה, וכעת כבר סיימו גם את הבירורים האחרונים – כעת ההדגשה בעיקר ולכל לראש על סיום ושלימות וגמר העבודה – להביא את הגימ"ל דגאולה האמיתית והשלימה בפועל ממש!

אמנם, ככל המצוות גם מצוה זו נעשית „אש“, רוחניות – הרי אין זה שינוי הקשור למטבע הגשמית עצמה²⁶, כי ה„אש“ נובעת מצד ה„מצוה“ והרוחניות שבכך, אך המטבע עצמה נשאר מטבע גשמית. יוצא מכך, שפעולת המצוה, נתינת המטבע, עצמה אין לה שום יחס ואפשרות להביא לתוצאה של „כופר נפשו“.

ד. המטבע עצמה „של אש“

וזה היתה תמיהתו של משה רבינו:

מצד שכלו של משה – שְׁכַל התורה – נקבע, שה„שכר“ של „כופר נפשו“ על נתינת מחצית השקל היא כ„חוקה“. לפי ההיגיון זהו דבר תמוה ויש מקום להרהר וכו', אך כיון שזהו רצונו של הקדוש־ברוך־הוא, „חוקה חקקתי“ – הרי „אין לך רשות להרהר בהן“²⁷. אך מצד שני: מכך שהקדוש־ברוך־הוא לא הגדיר ולא קרא למצות מחצית השקל חוקה, הרי בודאי יש לכך הסבר²⁸. ומשום כך, תמה (משה) .. מה יוכל אדם ליתן כופר נפשו: כיצד ייתכן הסבר שכלי לכך שנתנת מטבע גשמית, מחצית השקל, היא פעולה שיכולה להביא לתוצאה של „כופר נפשו“.

על כך השיב לו הקדוש־ברוך־הוא בהראותו לו „מטבע של אש .. ואמר לו זה יתנו“. הקדוש־ברוך־הוא הראה לו שכאשר יהודי נותן מחצית השקל נעשית המטבע עצמה ל„מטבע של אש“, ולא רק מצד הרוחניות של ה„מצוה“ שבה, וממילא מובן גם באופן שכלי הקשר בין משמעות נתינת מחצית השקל לבין ה„שכר“ של „כופר נפשו“.

ואילו במצות הצדקה, אין מביאה לכך המטבע, אלא כדברי חז"ל²⁹, שהם סברה

(טעהמ"צ פרשתנו. ס' הליקוטים שם) – וראה לקוטי לוי"צ על פסוקי תנ"ך ס"ע נב.

(26) להעיר מהא דכו"ב סוגי קדושה אינם משנים חומר הדבר, כ"א רק צורתו (ס"ת וכו') – ראה מפענח צפונות פ"א ס"ה וש"ס.

(27) יומא טו, ב (וראה פרש"י שם ד"ה שמא). וראה פרש"י ר"פ חוקת. רמב"ם הל' מעילה בסופן.

(28) ובפרט שבמחצות ש „כופר נפשו“ הוא לא רק שכר המצוה, כ"א גם סיבת טעם המצוה (היפך ענין חוקה).

(29) תנחומא משפטים טו.

פשוטה: אתה החיית את נפש העני ובני ביתו, ולכן שכרו הוא נפשו ונפש בני ביתו, מדה כנגד מדה.

אך ממחצית השקל עשו את האדנים למשכנ³⁰, וכיצד ייתכן שיהיה דבר כלשהו – „מה“, ואפילו האדנים – כופר לנפש.

ה. נתינת מחצית השקל – שינוי במטבע

ההסבר לכך הוא:

בעצם הענין שהקדוש־ברוך־הוא הראה „מטבע של אש“ ואמר „זה יתנו“ – יצר הקדוש־ברוך־הוא חידוש: מחצית השקל שנתנו אז ישראל (והדבר המשיך במצות מחצית השקל תמיד כל הימים), לא היתה רק מטבע גשמית, אלא גם „מטבע של אש“. כלומר, אז התחדש, שמטבע זו שהראה הקדוש־ברוך־הוא למשה – המטבע שמקורה הוא באש שתחת כסא הכבוד – מטבע כזאת ממש יתנו בני ישראל – „זה יתנו“³¹.

בנוסף לכך שבאמצעות המצוה מחדשים במטבע ענין של „אש“, שכך הוא בכל המצוות, כדלעיל, הרי במחצית השקל יש חידוש מיוחד – שהמטבע עצמה היא „מטבע של אש“.

החידוש איננו בכך שבמקורה ושרשה זהו „מטבע של אש“

– כך הוא בכל הדברים הגשמיים, שכולם נובעים ממקורם הרוחני, אך המקור נשאר למעלה, ולמטה קיים הדבר הגשמי –

אלא בכך שלאחר שירדה המטבע והשתלשלה לעולם הזה הגשמי, הרי כאשר מקיימים בה את מצות מחצית השקל, חל שינוי במטבע, והיא נעשית, כפי שהיא בגשמיות, „טבע של אש“.

(30) פרש"י ר"פ תרומה. פרשתנו (ל, טו) – והוא ממדרול ירושלמי שקלים פ"א ה"א.

(31) עפ"י תומתק ובפשוטות – דעת הפוסקים (רמב"ם ריש הל' שקלים) שמחצית השקל חלוקה מכל הנתינות שצ"ל בבת אחת דוקא. – וראה לקו"ש [המתורגם] חט"ז ע' 413 ואילך.

ומכך מובנת המעלה הנפלאה של החיות, החום וההתלהבות – „אש“ של קדושה – בעבודתו של היהודי בכל עניני התורה ומצוותיה, עד אשר בכל פעולותיו ניכר שהן „מטבע של אש“.

ועד שהוא מקיים את הציוויים⁶⁵: אש תמיד תוקד על המזבח (הלבב⁶⁶) לא תכבה.

(משיחות ש"פ משפטים (פרשת שקלים) תשמ"ה)

(65 ר"פ צו ו, ו, 1).

(66 ראה לקו"ת סוכות עח, ג ואילך. עיי"ש).

לזכות

כ"ק אדוננו מזרנו ורבינו

מלך המשיח

☞ ☞ ☞

ויה"ר שעי"י קיום הוראת

כ"ק אדמו"ר מלך המשיח (בשיחת ב' ניסן ה'תשמ"ה)

להכריז יחי, יקויים הבטחתו הק',

שההכרזה תפעל 'ביאת דוד מלכא משיחא'

☞ ☞ ☞

יחי אדוננו מזרנו ורבינו מלך המשיח

לעולם ועד

1. חיבור שני הפכים

לפי זה יובן החידוש המיוחד במחצית השקל, אשר משום כך נדרשה פעולה מיוחדת של הקדוש־ברוך־הוא „מטבע של אש הוציא .. ואמר זה יתנו“, לעומת כל המצוות האחרות:

בכל המצוות האחרות, כשאנו מוצאים שמצוה „ממשיכה“ חיות רוחנית, „אש“, אל העשיה הגשמית³², הרי זה באופן שהגשמיות עצמה נשארת למטה ממקורה הרוחני, אלא שבתוך הדבר הגשמי נמשכת חיות רוחנית, וזוהי המשמעות של „השתלשלות“, שב„תחתון“ משפיע ולפעמים גם מאיר ה„עליון“, אך התחתון נותר מתחת לעליון.

ואילו במחצית השקל החידוש הוא, שהמטבע הגשמית שנותנים ישראל נעשית בעצמה ל„מטבע של אש“, חיבור של שני הפכים.

אפילו אש גשמית של העולם הזה היא ההיפך הקיצוני של „מטבע“: „מטבע“ יסודו ב„עפר“³³, ובעפר עצמו – במעמקי האדמה, כדלעיל, שזהו היסוד הנמוך ביותר, ואש היא היסוד הנעלה ביותר³⁴.

ועל־אחת־כמה־וכמה בתוכנם הרוחני – כידוע³⁵ שארבעת היסודות – אש, רוח, מים ועפר – הם כנגד ארבעת העולמות – אצילות, בריאה, יצירה ועשיה – עפר כנגד עולם העשיה, העולם הנמוך ביותר, ואש כנגד עולם האצילות, העולם הנעלה ביותר –

החיבור בין שני הפכים אלו, מטבע גשמית עם מטבע של אש, ועל־אחת־כמה־וכמה שאין זו אש של העולם הזה הגשמי, אלא אש שתחת כסא הכבוד – „זה“ – הוא להיפך מסדר ההשתלשלות, שהרי משמעותה של

(32 כידוע שזהו החידוש במתן תורה שאו נתבטלה הגיורה דעליונים לא ירדו לתחתונים ותחתונים לא יעלו לעליונים (שמו"ר פ"ב, ג. תנחומא וארא טו) – ועיי"ו נעשה החיבור בין גשמיות ורוחניות (שע"י פעולה גשמית יפעלו ענין רוחני).

(33 וביסוד העפר) דומם גופא נקרא עפרות זהב (איוב כח, ו).

(34 ראה רמב"ם הל' יסודי התורה ספ"ג ורפ"ד – והוא במדרי"ב (פ"ד, יב) ומוזה"ק (ח"ב כג, סע"ב ואילך. ועוד).

(35 לקו"ת שה"ש ד, ד. אה"ת יתרו ע' תתכ. ד"ה זה היום תר"ס. והר סיני תרס"ב קרוב לתחתו.

„השתלשלות“ היא, כדלעיל, שה„תחתון“ „השתלשל“, ונמצא למטה מן העליון.

יותר מכך: חיבור זה נוגד אפילו לסדר שנקבע על־פי תורה (שמעל לעולם), ואפילו לסדר שבעניני התורה, שכן הסדר בתורה הוא באופן של „השתלשלות“, שחלק הפשט, שכנגד עולם העשיה³⁶, משתלשל בשלשה שלבים מחלק הסוד, שכנגד עולם האצילות³⁶, ומשום כך הוא נמוך ממנו הרבה יותר.

ולכן אין חיבור זה, של „מטבע“ עם „אש“ יכול להיעשות על ידי מלאך וכדומה, ואפילו לא על ידי התורה³⁷, כביכול, כי כל אלה הם באופן של השתלשלות ומוגבלים מגדרי ההשתלשלות, ורק הקדוש־ברוך־הוא בכבודו ובעצמו, אשר בחר ברצונו בלי שום הכרח חס־שולם לסדר ההשתלשלות, ובהיותו „כל יכול“, „נמנע הנמנעות“³⁸, יכול לבטל את סדר ההשתלשלות ולחבר שני הפכים אלו³⁹ של גשמיות ורוחניות, שהמטבע הגשמית תיהפך בפועל גם בעולם הזה ל„מטבע של אש“.

2. רק על ידי דבר ה'

וזהו תשובת הקדוש־ברוך־הוא המובעת בדיוק בלשון המדרש: „מטבע של אש הוציא הקדוש־ברוך־הוא .. ואמר לו זה יתנו“ – דוקא

(36 ראה נגיד ומצוה בתחלתו מע"ח. נהר שלום בהקדמת רחובות הנהר בסופו. משנת חסידים (מס' חיוב הנשמות פ"א מ"ב) – הובאו ונתבארו בלקו"ד ח"ד תשע"א, א. וראה הקדמת הרח"ו לשער הקדמות (נעתקה בקונטרס עה"ח (הוספה הא') ע' 62 ואילך). רמ"ז לוח"א ד, סע"ב. ועוד.

(37 אף שבכלל תורה שולטת על הבריאה ומשנה אותה, ואפילו את העבר, כבירושלמי (כתובות פ"א ה"ב. ועוד) עה"פ (תהלים נו, ג) לאיל גומר עלי.

(38 ראה שו"ת הרשב"א ח"א סתי"ח, הובא בס' החקירה להצ"צ ע' 68. סה"מ תרע"ח ע' תכ.

(39 ולהעיר מהביאור במארו"ל (סוטה ב, א. פסחים ק"ה, א. זח"ב קע, א) דקשה (לפני הקב"ה) לזווגן (וכיו"ב) בקריעת ים סוף – דלכאורה איך שייך קושי למעלה – והבי' כי „זהו היפך הסדר ההשתלשלות“ (שער האמונה לאדהאמ"צ פל"ב. ובכ"מ). – ולהעיר מסה"מ תרנ"ד (ע' קלג. קמו) דהקושי שבק"ס – וזה שבק"ס דוקא נאמר ש„קשה“, ולא נאמר כן בבריאת שמים וארץ – הוא לפי שבק"ס ה' „חיבור שני הפכים בנושא אחד“, עיי"ש. ועפ"ז יומתק יותר מה שתנוח משה במחש"ש – כי חיבור הפכים ד, מטבע“ (גשמית) ו„אש“ הו"ע של קושי למעלה, כביכול.

משה, "מה יוכל אדם ליתן כופר נפשו?"

יש לכך מספר תשובות, ומהן:

(א) בכה החכמה והשכל של קדושה – אצל משה – הכרחי שתהיה תמיהה⁴⁶ בדבר זה, ורק משום שזו חוקה אין הוא מהרהר על כך, אך אין לומר שענין זה הוא "משפט" או "עדות"⁴⁷.

(ב) כיון שהקדוש־ברוך־הוא לא הגדיר את מחצית השקל כחוקה⁴⁸, הרי בודאי שיש הסבר לתמיהתו, ומצות מחצית השקל פועלת לפי ה"השתלשלות" שבתורה ובמצוות, ובסדר זה עצמו, לא בסוג של "חוקה".

וזהו גם הדיוק בתשובה שבמדרש – "במין מטבע של אש .. הראוה למשה": כדי להסיר את תמיהת משה אין די לומר דבר זה למשה, כי אז תישאר זו תמיהה שאי אפשר להבינה בשכל, אלא יש צורך בפעולה של "הראוה". להראות ענין זה בגלוי ממש באופן של "זה יתנו" – "מראה באצבעו ואומר זה".

ויותר מכך: הגילוי איננו רק אצל משה, אלא אצל כל ישראל, הנותנים באופן של "זה יתנו", שבמטבע שהם נותנים ניכר בגלוי שזוהי "מטבע של אש". "זה", "להבחין היטב (ועל ידי זה) להודיע לישראל"⁴⁹.

ט. אש עולה למעלה

ויש להוסיף ביאור במשמעות של "מטבע של אש" – דוקא אש. שהרי, לכאורה:

כדי להדגיש שישאל אינם נותנים רק מטבע גשמית, אלא גם את המטבע הרוחנית שמתחת לכסא הכבוד, אין הכרח להראות דוקא מטבע של אש. אנו מוצאים שלמעלה ישנו גם⁵⁰ יסוד המים – "מיכאל שר של

(46) ראה לעיל הערה 39.

(47) ע"ז: אם הלכה נקבל ואם לדין יש תשובה (יבמות ע, ב – במשנה).

(48) ואדרבא הרגיש טעם, "ולא יהי בהם נגף" (פרשתנו ל, יב).

(49) ל' התוס' – חולין שם.

(50) אע"פ שכסא הכבוד הוא של אש (דניאל ז, ט. פיזוס אמרו לאלקים בשחרית דיוהכ"פ) אבל ביהוואקאל (א, כו) – "כמראה אבן ספיר". ועולם הכסא הוא עולם הבריאה וכו'. ואכ"מ.

"הקדוש־ברוך־הוא" ודוקא על ידי אמירה:

האיחוד של גשמיות עם רוחניות, שמטבע גשמית תהפוך ל"מטבע של אש" – שני הדברים בפועל יחדיו, כסף וכופר נפשו – יכול להיעשות רק על ידי הקדוש־ברוך־הוא בעצמו, כדלעיל, שהוא בחר ברצונו את סדר ההשתלשלות, ובודאי אין הוא מוגבל במגבלות אלו ויכול לבטלן.

בדומה⁴⁰ לבריאה יש מאין, שיכולה להיעשות רק מ"מהותו ועצמותו של המאציל ברוך הוא שמציאותו הוא מעצמותו ואינו עלול מאיזה עילה⁴¹ שקדמה לו ח"ו, ולכן הוא לבדו בכחו ויכלתו לברוא יש מאין...⁴².

וכשם שבבריאת יש מאין, נוצרה התהוות מעשה בראשית דוקא על ידי אמירה ודיבור, "בעשרה מאמרות נברא העולם"⁴³, "בדבר הוי' שמים נעשו"⁴⁴ – כך גם לגבי ה"התהוות" והפיכת מטבע גשמית לאש, שיכולה להיעשות באמצעות דיבור של הקדוש־ברוך־הוא.

דיבורו של הקב"ה "זה יתנו" – שהמטבע הגשמית שיתנו ישראל, ("יתנו"), תהיה גם ל"אש", ("זה") – הוא שהיוותה את החידוש, בדומה להתהוות הנבראים בששת ימי בראשית על ידי דיבורו ומאמרו של הקדוש־ברוך־הוא.

ח. יש צורך דוקא להראות

לכאורה, ניתן לשאול:

בודאי ידע משה רבינו, גם לפני שהקדוש־ברוך־הוא הראה לו, "מטבע של אש", שביכלתו של ה' יתברך לחבר שני הפכים⁴⁵, ומכך מובן שהקדוש־ברוך־הוא אכן יכול לאחד את המטבע הגשמית עם מקורה הרוחני, ומתעוררת אפוא שוב השאלה: מדוע תמה

(40) וי"ל דעוד יתרה מזה – דחיבור ב' הפכים קשה למעלה, משא"כ הבריאה הרי לא בעמל כו' נבה"ע (בי"ד פ"ג, ב) – וכפשוטו אינו סותר משנת' בתניא שהיוה"א פ"ב.

(41) השתלשלות.

(42) אגה"ק סי"ב (קל, סע"א ואילך).

(43) אבות רפ"ה.

(44) תהלים לג, ו.

(45) ולהעיר, לכאורה, מענין הסנה הנוצר למוטה בהר חורב ואינו אוכל. אבל: שם ה' בוער ב"אש של מעלה" ש"אינה אוכלת" (שמו"ד פ"ב, ה) – ואינו שייך לנדוד.

מיס⁵¹ וכדומה – ומדוע הראו לו דוקא "מטבע של אש"?

ויש לומר, שבכך הקדוש־ברוך־הוא הראה ועל ידי זה גרם לכך שנתנית מחצית השקל לא תהיה רק ענין רוחני כלשהו, אלא שברוחניות עצמה תהיה זו מהות של "אש":

ההבדל בין האש לבין שאר היסודות, עפר מים ורוח (כפשוטם למטה וכך גם לגבי מקורה הרוחני), הוא, שהיסודות האחרים יורדים למטה, או נשארים במקומם, ואילו תכונת האש היא לעלות למעלה⁵², עד כדי כך שדרוש מאמץ מיוחד, על ידי פתילה וכדומה, שהאש תישאר למטה.

ולכן הראה הקדוש־ברוך־הוא למשה "מטבע של אש", שנתנית מחצית השקל על ידי ישראל לא תהיה נתינה של מטבע רוחנית בלבד, אלא גם זאת באופן של "אש", שתהיה לנתינה זו תכונת האש לעלות תמיד למעלה, לעלות בקודש עליה אחר עליה.

ובכך יובן טוב יותר כיצד יכולה מטבע גשמית להיות "כופר נפשו", כיון שהיא בעלת תכונת ה"אש", המצביעה על עליה תמידית, התרחקות מהחומריות ושאיפה לרוחניות.

י. כל פעולה של מצוה – מטבע של אש

מכך נלמדת הוראה נפלאה בעבודתו הרוחנית של האדם:

אמנם, הציווי על נתינת מחצית השקל חל בעיקרו בזמן שבית המקדש היה קיים⁵³, כאשר היה צריך לתת את מחצית השקל לצורך קרבנות הציבור של השנה כולה⁵⁴, אך למרות זאת, גם בזמן הוזה קיים מנהג ישראל⁵⁵, "ליתן⁵⁶

(46) ראה תנחומא ויגש ו. לקו"ש [המתורגם] חכ"ה ע' 300. וש"נ.

(47) ראה תניא רפ"ט – ע"פ במדב"ר שבהערה 34.

(48) ראה זר (א, ורמב"ם פ"ד ה"ב) שבהערה ה"ל.

(49) רמב"ם הל' שקלים פ"א ה"ח.

(50) רמב"ם שם רפ"ד.

(51) אשר תורה היא.

(52) רמ"א או"ח ר"ס תרצד.

קודם פורים (בליל⁵⁷ פורים קודם שמתפללים מנחה) מחצית מן המטבע הקבוע באותו מקום ובאותו זמן, וזכר למחצית השקל שהיו נוהגין באדר. ומאחר ששלשה פעמים כתיב תרומה בפרשה, יש ליתן שלשה⁵⁸.

בנוסף לכך: כיון שאצל כל יהודי קיים משכן ומקדש רוחני, כנאמר⁵⁹, "ושכנתי בתוכם", בתוכו לא נאמר אלא בתוכם, בתוך כל אחד ואחד⁶⁰ מישראל⁶¹, מובן, שקיימת גם ברוחניות נתינת מחצית השקל, שממנה מכינים את אדני המשכן⁶² של המשכן הרוחני ש"בתוכם".

ועל כך נלמדת ההוראה מהענין של "זה יתנו" – מטבע של אש – שכאשר יהודים נותנים פרוטה למצוה, לצדקה, וכך גם כאשר מפייעים עני בדברים⁶³, דיבור גשמי על ידי ה' מוצאות הפה הגשמיים, הרי אין זו סתם מטבע גשמי, או דיבור גשמי, אלא גם "מטבע של אש" – רוחניות וקדושה. וברוחניות עצמה – בתכונה של אש, העולה תמיד למעלה.

וממחצית השקל לומדים גם לגבי כל המצוות⁶⁴, שכל פעולה של יהודי בעניני תורה ומצוות, גם כשהיא מלובשת דוקא בדברים גשמיים – ציצית בצמר גשמי, תפילין בקלף גשמי, וכך ביתר המצוות – אין זו פעולה גשמית בלבד, אלא "מטבע של אש" – רוחניות וקדושה.

(57) ל' הרמ"א – ממהר"ל. בג"ז – כן הוא בדפוסים שראיתי. ויש לברר בשאר הדפוסים.

(58) וגם בזה חלוק מחצה"ש מכוי"כ ענינים שעושים לזכר או במקום וכו' – שמדייקים בה שתהי' במטבע גשמית דוקא כדא, מחצית וכו'.

(59) תרומה כה, ה.

(60) של"ה סט"א. ר"א, א. שכה, ב. שכו, ב. ר"ח ש' האהבה פ"ז קרוב לתחלתו. לקו"ר ר"פ נשא. ובכ"מ.

(61) ראה כתר שם טוב מב, סע"ב ואילך.

(62) נסמן לעיל הערה 30.

(63) ראה ב"ב ט, ב.

(64) דנוסף לזה שכל מצוה כוללת את כל המצות, ובפרט ע"פ הביאור (צפצ"ג כללי התחומ"צ ערך עוסק במצוה כו'.

וע"ד החסידות – סה"מ תרנ"ה ע' לו. המשך תרס"ו ס"ע סח. סה"מ קונטרסים ח"ב תלה, (ב) בענין העוסק במצוה פטור מן המצוה (סוכה כה, סע"א. סוטה מד, ב) – הרי מכיון שממחצית השקל נעשו אדני המשכן (כנ"ל), נמצא שזהו היסוד שעליו בנוי המשכן כולו – כללות העבודה ד, ושכנתי בתוכם" ה"נעשית ע"י קיום התומ"צ. שמה מובן, שמהענין דמחצית השקל נמשך מעין ודוגמא גם בכל המצוות.